

1 DOĞRUSAL HAREKET

- 2.1 Konum, Yerdeğiştirme, Hız ve İvme
- 2.2 Sabit İvmeli Hareket
- 2.3 Serbest Düşme

Daha iyi sonuç almak için, Adobe Reader programını **Tam Ekran** modunda çalıştırınız.
Sayfa çevirmek/Aşağısını görmek için, farenin sol/sağ tuşlarını veya PageUp/PageDown tuşlarını kullanınız.

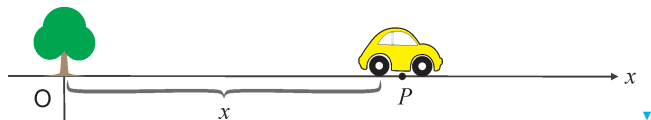
2.1 KONUM, YERDEĞİŞTİRME, HIZ ve İVME

Konum (x) $\implies$ Cismin seçilen bir koordinat sistemindeki yeri. ▽

2.1 KONUM, YERDEĞİŞTİRME, HIZ ve İVME

Konum (x) $\implies$ Cismin seçilen bir koordinat sistemindeki yeri. $\blacktriangledown$

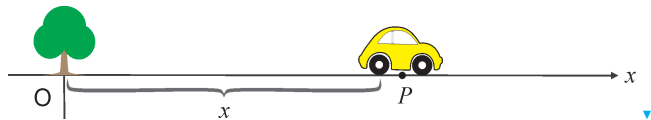
- 3-boyutlu uzayda $\implies$ x, y, z koordinatları.
- 1-boyutlu uzayda $\implies$ sadece x koordinatı.

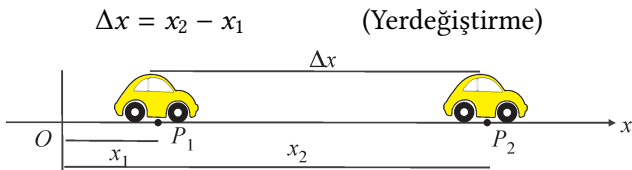
2.1 KONUM, YERDEĞİŞTİRME, HIZ ve İVME

Konum (x) $\implies$ Cismin seçilen bir koordinat sistemindeki yeri. $\blacktriangledown$

- 3-boyutlu uzayda $\implies$ x, y, z koordinatları.
- 1-boyutlu uzayda $\implies$ sadece x koordinatı.

Yerdeğiştirme (Δx): Cismin t_1 anındaki konumu x_1 ve daha sonraki bir t_2 anındaki konumu x_2 ise,

Hız (v) $\implies$ Cismin birim zamanda aldığı yol. $\blacktriangledown$

Hız (v) $\implies$ Cismin birim zamanda aldığı yol. $\blacktriangledown$

- **Ortalama Hız (v_{ort}):** Cismin t_1 anındaki konumu x_1 ve daha sonraki bir t_2 anındaki konumu x_2 ise,

$$v_{\text{ort}} = \frac{\text{yerdeğiştirme}}{\text{geçen zaman}} = \frac{x_2 - x_1}{t_2 - t_1} = \frac{\Delta x}{\Delta t}$$

$\blacktriangledown$

Hız (v) $\implies$ Cismin birim zamanda aldığı yol. $\blacktriangledown$

- **Ortalama Hız (v_{ort}):** Cismin t_1 anındaki konumu x_1 ve daha sonraki bir t_2 anındaki konumu x_2 ise,

$$v_{\text{ort}} = \frac{\text{yerdeğiştirme}}{\text{geçen zaman}} = \frac{x_2 - x_1}{t_2 - t_1} = \frac{\Delta x}{\Delta t}$$

$\blacktriangledown$

- Cisim pozitif yönde ilerliyorsa ($x_2 > x_1$) $\implies$ v_{ort} pozitif,
- Cisim negatif yönde ilerliyorsa ($x_2 < x_1$) $\implies$ v_{ort} negatif. $\blacktriangledown$

Hız (v) $\implies$ Cismin birim zamanda aldığı yol. $\blacktriangledown$

- **Ortalama Hız (v_{ort}):** Cismin t_1 anındaki konumu x_1 ve daha sonraki bir t_2 anındaki konumu x_2 ise,

$$v_{\text{ort}} = \frac{\text{yerdeğiştirme}}{\text{geçen zaman}} = \frac{x_2 - x_1}{t_2 - t_1} = \frac{\Delta x}{\Delta t}$$

$\blacktriangledown$

- Cisim pozitif yönde ilerliyorsa ($x_2 > x_1$) $\implies$ v_{ort} pozitif,
- Cisim negatif yönde ilerliyorsa ($x_2 < x_1$) $\implies$ v_{ort} negatif. $\blacktriangledown$
- Ortalama hız kullanışlı değil (iki noktada ölçmek gerekir ve x_2 noktasına varmadan hızı bilemeyiz).

Ani Hız (v): Ortalama hızın limiti. ▼

Ani Hız (v): Ortalama hızın limiti. ▽

$$v = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{\Delta x}{\Delta t} = \lim_{t_2 \rightarrow t_1} \frac{x_2 - x_1}{t_2 - t_1} = \frac{dx}{dt}$$

▽

Ani Hız (v): Ortalama hızın limiti. ▽

$$v = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{\Delta x}{\Delta t} = \lim_{t_2 \rightarrow t_1} \frac{x_2 - x_1}{t_2 - t_1} = \frac{dx}{dt}$$

▽

- Kısaca **hız** denir.
- Konumun zamana göre türevi. Kısaca $v = x'$ olarak da yazılır.
- Birimi: metre/saniye (m/s).
- Yine, hareketin yönü v hızının işaretine bağlıdır.

İvme (a) $\Rightarrow$ Hızın birim zamanda değişme miktarı. $\blacktriangledown$

İvme (a) $\implies$ Hızın birim zamanda değişme miktarı. $\blacktriangledown$

- **Ortalama İvme (a_{ort})**

Cismin t_1 anındaki hızı v_1 ve daha sonraki bir t_2 anındaki hızı v_2 ise,

$$a_{\text{ort}} = \frac{v_2 - v_1}{t_2 - t_1} = \frac{\Delta v}{\Delta t} \quad \blacktriangledown$$

İvme (a) $\implies$ Hızın birim zamanda değişme miktarı. ▼

- **Ortalama İvme** (a_{ort})

Cismin t_1 anındaki hızı v_1 ve daha sonraki bir t_2 anındaki hızı v_2 ise,

$$a_{\text{ort}} = \frac{v_2 - v_1}{t_2 - t_1} = \frac{\Delta v}{\Delta t} \quad \blacktriangledown$$

İvmenin işareti :

- Cisim pozitif yönde ilerlerken ($v_1, v_2 > 0$),

- Hızı artıyorsa ($v_2 > v_1$) $\implies$ İvme pozitif,

- Hızı azalıyorsa ($v_2 < v_1$) $\implies$ İvme negatif. ▼

İvme (a) $\implies$ Hızın birim zamanda değişme miktarı. ▽

- **Ortalama İvme** (a_{ort})

Cismin t_1 anındaki hızı v_1 ve daha sonraki bir t_2 anındaki hızı v_2 ise,

$$a_{\text{ort}} = \frac{v_2 - v_1}{t_2 - t_1} = \frac{\Delta v}{\Delta t} \quad \blacktriangledown$$

İvmenin işareti :

- Cisim pozitif yönde ilerlerken ($v_1, v_2 > 0$),

- Hızı artıyorsa ($v_2 > v_1$) $\implies$ İvme pozitif,

- Hızı azalıyorsa ($v_2 < v_1$) $\implies$ İvme negatif. ▽

- Cisim negatif yönde ilerlerken ($v_1, v_2 < 0$),

- Hızı artıyorsa ($v_2 < v_1$) $\implies$ İvme negatif!

- Hızı azalıyorsa ($v_2 > v_1$) $\implies$ İvme pozitif.

Ani İvme (a): Ortalama ivmenin limiti. ▼

Ani İvme (a): Ortalama ivmenin limiti. ▼

$$a = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{\Delta v}{\Delta t} = \lim_{t_2 \rightarrow t_1} \frac{v_2 - v_1}{t_2 - t_1} = \frac{dv}{dt}$$
 ▼

Ani İvme (a): Ortalama ivmenin limiti. ▼

$$a = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{\Delta v}{\Delta t} = \lim_{t_2 \rightarrow t_1} \frac{v_2 - v_1}{t_2 - t_1} = \frac{dv}{dt}$$
 ▼

- Kısaca **ivme** denir. Birimi: metre/(saniye)² = m/s². ▼

Ani İvme (a): Ortalama ivmenin limiti. ▼

$$a = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{\Delta v}{\Delta t} = \lim_{t_2 \rightarrow t_1} \frac{v_2 - v_1}{t_2 - t_1} = \frac{dv}{dt} \quad \blacktriangledown$$

- Kısaca **ivme** denir. Birimi: metre/(saniye)² = m/s². ▼
- Hızın zamana göre 1. türevidir: $a = v'$
- Hız konumun 1. türevi, o halde ivme konumun 2. türevidir: $a = x''$ ▼

Ani İvme (a): Ortalama ivmenin limiti. ▼

$$a = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{\Delta v}{\Delta t} = \lim_{t_2 \rightarrow t_1} \frac{v_2 - v_1}{t_2 - t_1} = \frac{dv}{dt} \quad \blacktriangledown$$

- Kısaca **ivme** denir. Birimi: metre/(saniye)² = m/s². ▼
- Hızın zamana göre 1. türevidir: $a = v'$
- Hız konumun 1. türevi, o halde ivme konumun 2. türevidir: $a = x''$ ▼
- İvmenin işareti, hareketin yönüne ve v hızının değişimine bağlıdır.

2.2 SABİT İVMELİ HAREKET

Eşit zaman aralıklarında hız değişimi aynı ise $\implies a = \text{sabit}$ ▼

2.2 SABİT İVMELİ HAREKET

Eşit zaman aralıklarında hız değişimi aynı ise $\implies a = \text{sabit}$ ▼

$$a_{\text{ort}} = \frac{v_2 - v_1}{t_2 - t_1}, \quad v_{\text{ort}} = \frac{x_2 - x_1}{t_2 - t_1} \quad \blacktriangledown$$

2.2 SABİT İVMELİ HAREKET

Eşit zaman aralıklarında hız değişimi aynı ise $\implies a = \text{sabit}$ ▼

$$a_{\text{ort}} = \frac{v_2 - v_1}{t_2 - t_1}, \quad v_{\text{ort}} = \frac{x_2 - x_1}{t_2 - t_1} \quad \blacktriangledown$$

Notasyon değiştirme:

Cisim başlangıçta $t_1 = 0$ anında x_0 konumlu yerden v_0 ilk hızıyla harekete başlıyor olsun. $t_2 = t$ son anında x konumlu yerdeki son hızı v olsun.

$$\begin{aligned} a_{\text{ort}} = a &= \frac{v - v_0}{t - 0}, & v_{\text{ort}} &= \frac{x - x_0}{t - 0} \\ \rightarrow v &= v_0 + a t, & \rightarrow x &= x_0 + v_{\text{ort}} t \\ & & & \downarrow \end{aligned}$$

2.2 SABİT İVMELİ HAREKET

Eşit zaman aralıklarında hız değişimi aynı ise $\implies a = \text{sabit}$ ▼

$$a_{\text{ort}} = \frac{v_2 - v_1}{t_2 - t_1}, \quad v_{\text{ort}} = \frac{x_2 - x_1}{t_2 - t_1} \quad \blacktriangledown$$

Notasyon değiştirme:

Cisim başlangıçta $t_1 = 0$ anında x_0 konumlu yerden v_0 ilk hızıyla harekete başlıyor olsun. $t_2 = t$ son anında x konumlu yerdeki son hızı v olsun.

$$\begin{aligned} a_{\text{ort}} = a &= \frac{v - v_0}{t - 0}, & v_{\text{ort}} &= \frac{x - x_0}{t - 0} \\ \rightarrow v &= v_0 + a t, & \rightarrow x &= x_0 + v_{\text{ort}} t \\ & & & \downarrow \end{aligned}$$

$$v_{\text{ort}} = \frac{v + v_0}{2} \implies x = x_0 + v_0 t + \frac{1}{2} a t^2$$

Zamansız hız formülü:

$$v = v_0 + a t \quad \rightarrow \quad t = \frac{v - v_0}{a} \quad \rightarrow \quad x = x_0 + v_0 t + \frac{1}{2} a t^2$$
$$\implies \quad v^2 - v_0^2 = 2 a (x - x_0)$$

Zamansız hız formülü:

$$v = v_0 + a t \quad \rightarrow \quad t = \frac{v - v_0}{a} \quad \rightarrow \quad x = x_0 + v_0 t + \frac{1}{2} a t^2$$

$$\Rightarrow \quad v^2 - v_0^2 = 2 a (x - x_0)$$

Özet:

$$v = v_0 + a t$$

$$x = x_0 + v_0 t + \frac{1}{2} a t^2 \quad (\text{sabit ivmeli hareket})$$

$$v^2 - v_0^2 = 2 a (x - x_0)$$

Zamansız hız formülü:

$$v = v_0 + a t \quad \rightarrow \quad t = \frac{v - v_0}{a} \quad \rightarrow \quad x = x_0 + v_0 t + \frac{1}{2} a t^2$$
$$\implies \quad v^2 - v_0^2 = 2 a (x - x_0)$$

Özet:

$$\begin{aligned} v &= v_0 + a t \\ x &= x_0 + v_0 t + \frac{1}{2} a t^2 && \text{(sabit ivmeli hareket)} \\ v^2 - v_0^2 &= 2 a (x - x_0) \end{aligned}$$

Özel durum: Düzgün doğrusal hareket

$$a = 0 \quad \rightarrow \quad v = v_0 = \text{sabit} \quad \text{ve} \quad x = x_0 + v_0 t$$

2.3 SERBEST DÜŞME

DeneySEL gözlem (Galileo):

Dünya yüzeyi yakınında, dikey atılan veya serbest bırakılan tüm cisimler aynı bir sabit ivmeyle düşerler. ▼

2.3 SERBEST DÜŞME

DeneySEL gözlem (Galileo):

Dünya yüzeyi yakınında, dikey atılan veya serbest bırakılan tüm cisimler aynı bir sabit ivmeyle düşerler. ▼

Buna **yerçekimi ivmesi** denir ve mutlak değeri g ile gösterilir.

$$g = 9.8 \text{ m/s}^2$$
 ▼

2.3 SERBEST DÜŞME

Deneysel gözlem (Galileo):

Dünya yüzeyi yakınında, dikey atılan veya serbest bırakılan tüm cisimler aynı bir sabit ivmeyle düşerler. ▼

Buna **yerçekimi ivmesi** denir ve mutlak değeri g ile gösterilir.

$$g = 9.8 \text{ m/s}^2$$
 ▼

- Hava sürtünmesi ihmal edilebildiği ölçüde doğrudur.
- Coğrafi konuma göre ufak değişiklikler gösterir.
- Yüzeyden yükseldikçe g değeri azalır.
- Problem çözümlerinde $g \approx 10 \text{ m/s}^2$ alınabilir (bağlı hata: % 2)

Serbest düşme için sabit ivmeli hareket formülleri geçerlidir. ▼

Serbest düşme için sabit ivmeli hareket formülleri geçerlidir. ▼

İvmenin işareti: ▼

Serbest düşme için sabit ivmeli hareket formülleri geçerlidir. ▼

İvmenin işareti: ▼

- g ivmesi Dünya merkezine doğru hızlandırır.
- y -ekseni keyfi olarak (yukarı veya aşağı) seçilebilir.
- Hızlanılan yön pozitif alınmışsa $a = +g$,
negatif alınmışsa $a = -g$ olur. ▼

Serbest düşme için sabit ivmeli hareket formülleri geçerlidir. ▼

İvmenin işareti: ▼

- g ivmesi Dünya merkezine doğru hızlandırır.
- y -ekseni keyfi olarak (yukarı veya aşağı) seçilebilir.
- Hızlanılan yön pozitif alınmışsa $a = +g$,
negatif alınmışsa $a = -g$ olur. ▼

y -ekseni yukarı ise:

$$a = -g$$

$$v = v_0 - g t$$

$$y = y_0 + v_0 t - \frac{1}{2} g t^2$$

y -ekseni aşağı ise:

$$a = +g$$

$$v = v_0 + g t$$

$$y = y_0 + v_0 t - \frac{1}{2} g t^2$$

(serbest düşme)

*** 2. Bölümün Sonu ***